

Var fjärde pensionskrona

*En lägesrapport om tjänstepensionerna
Juni, 2016*

SEB

Innehåll

Några begrepp	3
Om SEB och pensioner	4
Förord	5
Kännedom och uppskattning av tjänstepensionen	6
Var fjärde pensionskrona	7
Toppen på pensionspyramiden försvinner	8
Tjänstepensionens andel varierar i landet	9
Känner man till sin tjänstepension?	10
Fyra av tio underskattar tjänstepensionen	11
Oro för otillräckliga pensioner	12
Flertal har förtroende för parternas pensionsupphandling	13
Stigande pensionsålder?	14
Höjd pensionsålder under 2020-talet?	15
Behov av högre tjänstepension?	16
Skillnader mellan kvinnors och mäns pensioner	17
Tjänstepensionerna påverkar	17
Tjänstepensioner och migration	24
Ersättningsnivåer – pension i relation till slutlön	26
75 procent av slutlönen behövs, anser svenskarna	27
Förutsättningar att ta eget pensionsansvar	28
Möjligheten att löneväxla	30
Situationen för personer som saknar tjänstepension	31
Temporära uttag och effekter på försörjningen vid hög ålder	33
Demografiska förändringar och pensionsålder	34
Hållbarhetskraven inom pensionsförvaltning	37
Metod	39

Några begrepp

Disponibel inkomst

Hushållens sammanlagda inkomst från arbete, kapital, näringsverksamhet och positiva transfereringar minus negativa transfereringar såsom skatt, betalt underhållsbidrag och återbetalda studielån.

Försörjningskvot

Försörjningskvoten ger en indikation om det antal personer en yrkesaktiv ska försörja genom sitt arbete (Försörjningskvoten = hela befolkningen / befolkningen 20-64 år). Detta är ett ganska grovhugget mått men utslaget på hela befolkningen ger det värdefull information om skillnader mellan olika regioner och förändringar av över tiden försörjningsbördan.

Garantipension

Garantipensionen är ett grundskydd för den som haft låg eller ingen inkomst. Garantipensionen är en utfyllnad till den inkomstgrundade pensionen.

Livsinkomst

Livsinkomst är de totala inkomster en person har under ett helt arbetsliv. Eftersom människors inkomst kan variera mellan åren utgör livsinkomst en bra referensram för att bedöma underliggande faktorer såsom långsiktigt konsumtionsutrymme över tid.

Riktålder

Riktålder för pension ska enligt Pensionsåldersutredningens förslag fungera som ett riktmärke för individuella pensionsbeslut och ange en pensionsålder som är hållbar för samhällsekonomin och ger godtagbara pensioner. Riktåldern sätts genom att den höjs med 2/3 av ökningen i förväntad återstående livslängd vid 65 års ålder jämfört med nivån 1997.

Temporära uttag

Temporära uttag ger möjligheten att ta ut tjänstepension under kortare tid. Denna möjlighet kan utnyttjas redan från 55 års ålder. Första möjligheten att ta ut tjänstepension under viss tid (minst 5 år) kom 1990, och har sedan dess successivt utvidgats till andra avtalsområden.

Tjänstepension

Tjänstepensionen utgör ett komplement till den allmänna pensionen. Tjänstepension som grundas på kollektivavtal kallas avtalspension. Tjänstepensionens grunddelar är ålderspension, efterlevandeskydd och sjukförsäkring. Hur stor tjänstepensionen blir beror på arbetsinkomsten och på avtalsområde.

Pensionsgrundande inkomst

Inkomstbortfall kan ge en lägre pension. Det beror på att pensionen grundas på alla inkomster genom hela livet. Föräldrapenning, studiebidrag och sjukersättning likställs med arbetsinkomst i detta avseende då staten betalar in pensionsavgifter som motsvarar en fiktiv beräknad inkomst baserad på denna ersättning, kallad pensionsgrundande belopp.

Pensionsålder

I Sverige kan den enskilde i hög grad själv bestämma när den vill gå i pension. Man har rätt att börja ta ut allmän pension redan vid 61 år, men samtidigt också rätt att få arbeta kvar till 67 år, vilket regleras i LAS.

Om SEB och pensioner

SEB erbjuder försäkrings- och trygghetslösningar som ger kunderna trygghet under livets olika skeenden. Utbudet av SEB:s tjänster på livförsäkringsområdet omfattar ett komplett sortiment av produkter för privatpersoner och företag. Exempel på enskilda produkter är traditionell försäkring, fondförsäkring, fondförsäkring med garanti, sjukförsäkring, vårdförsäkring och rehabiliteringsförsäkring.

Förord

Tjänstepensionssystemet står inför flera utmaningar. Berättigade synpunkter och önskemål om förändringar finns på många håll – inte minst bland politiker, sparare och pensionärer.

Den kanske främsta utmaningen är att svenskarna i snitt vill lämna yrkeslivet innan de fyller 64. Och de vill då ha en pension som motsvarar 75 procent av slutlönen. Sådana önskemål om pensionsålder och ersättningsnivå kommer bli svåra att möta med dagens nivå på pensionssparandet.

En annan utmaning gäller jämställdhet mellan kvinnor och män. Skillnader mellan könen under yrkeslivet accentueras i tjänstepensionen. Män får i snitt dubbelt så hög tjänstepension som kvinnor. Många sparare har synpunkter på hur regler kring tjänstepensionerna kan ändras för att främja jämställdhet. En majoritet är positiv till att tjänstepensionskapital delas lika mellan makar vid en skilsmässa.

Personer som inte levt hela sitt yrkesverksamma liv i Sverige riskerar mycket låga pensioner. Särskilt vissa grupper av utlandsfödda släpar efter. För födda i Mellanöstern och Nordafrika är situationen särskilt alarmerande då deras sammanräknade pensioner i snitt är mindre än hälften än för infödda i samma ålder. Endast 29 procent av denna grupp hade någon tjänstepension överhuvudtaget.

För en del av dem som saknar en anställningsform som ger kollektivavtal och därmed tjänstepension riskerar pensionen att bli låg. En halv miljon människor beräknas vara anställda i små företag som saknar kollektivavtal. För denna grupp krävs alternativa lösningar för att säkerställa tillräckliga pensioner.

Mycket av diskussionen om pensionsförvaltning idag handlar om hållbarhetskrav. Denna rapport visar att allmänheten är splittrad vid ett val mellan att prioritera hög avkastning eller höga krav på hållbarhet. För aktörerna på pensionsområdet är emellertid den givna utgångspunkten att söka förena hög avkastning med höga ambitioner inom hållbarhet.

I den här rapporten har SEB samlat ett material som vi hoppas kan bidra med faktaunderlag till några av de diskussioner som bör föras om tjänstepensionernas framtid. Med hjälp av Statistiska Centralbyrån har vi granskat de pensioner som betalades ut 2014 – både de totala beloppen och hur de fördelats mellan olika grupper. Vi har också låtit Demoskop kartlägga de krav och förväntningar som svenskarna i allmänhet och pensionssparare i synnerhet har när det gäller pensionsfrågor.

Med önskan om intressant läsning och hopp om fortsatt dialog om de viktiga pensionsfrågorna.

Peter Dahlgren
SEB, juni 2016

Kännedom och uppskattning av tjänstepensionen

2014 betalades det ut 405 miljarder kronor i pensioner i Sverige. 110 miljarder kronor av detta belopp kom från tjänstepensioner. Hela 27 procent eller drygt var fjärde pensionskrona kom således från de pensionslösningar som arbetsgivare betalat för sina medarbetare under yrkeslivet.

**Var 4:e
pensionskrona**

90%

av alla anställda

Ungefär 3,2 miljoner personer, motsvarande drygt 90 procent av alla anställda, omfattas av kollektivavtalade tjänstepensioner.

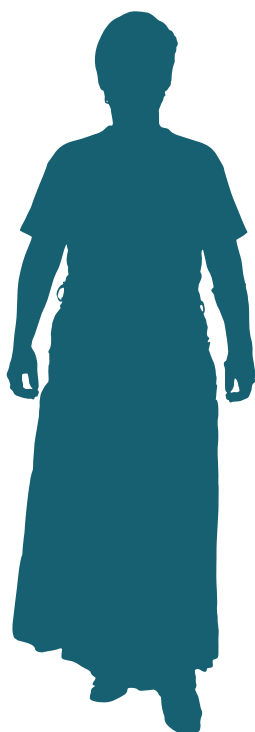

66,3%
av slutlön

Privat pensionssparande 3,4%

Tjänstepension 15,6%

Pensionärerna som var 70 år 2014 fick i genomsnitt 66,3 procent av sin slutlön i arbetslivet som pension. Av den totala pensionen utgjorde tjänstepensionen 15,6 procentenheter av slutlönen. Den allmänna pensionen stod för 47,3 procentenheter av slutlönen. Resterande 3,4 procentenheter kom från privat pensionssparande.

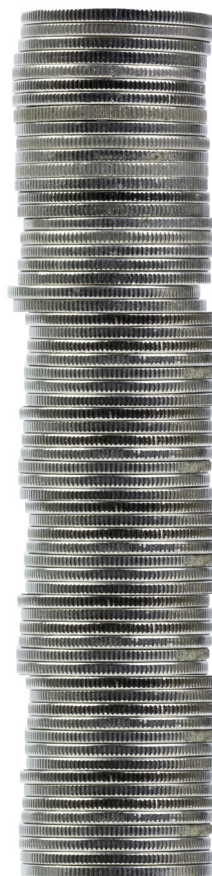
2,1 miljoner
pensionärer

Det finns cirka 2,1 miljoner pensionärer i Sverige. I genomsnitt fick de 195 228 kronor i pension 2014. I snitt utgjorde tjänstepensionen 54 915 kronor av dessa årsinkomster.

Allmänna pensionen 47,3%

Allmänna pensionen
271
miljarder kronor

Den allmänna pensionen stod för 271 miljarder kronor, tjänstepensionen för 110 miljarder kronor och privat pension för 24 miljarder kronor av de utbetalda pensionerna 2014.

Tjänstepensionen
110
miljarder kronor

Privata pensionen
24
miljarder kronor

34 miljarder kronor i skatt på tjänstepensionerna

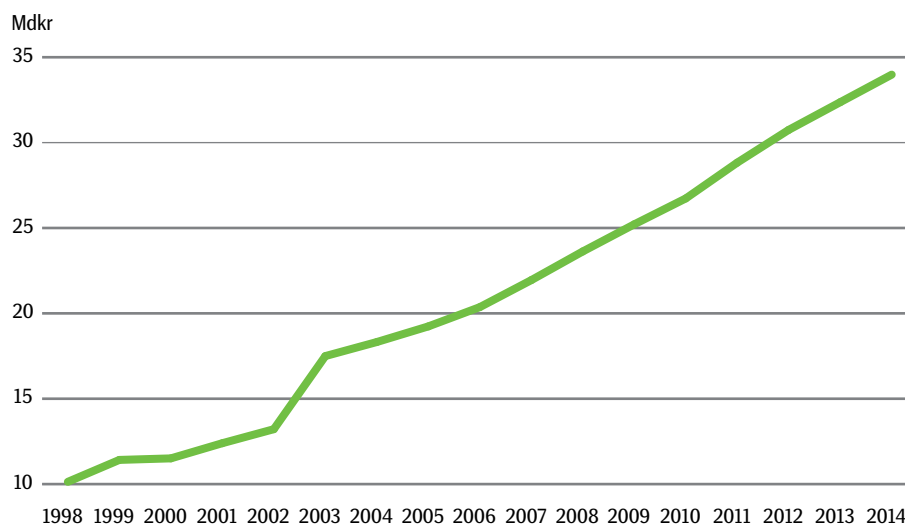
Tjänstepensionerna har inte bara en central betydelse för de individer som avstår från löneutrymme och sedan tar emot utbetalningar som pensionär. De stora beloppen gör att tjänstepensionssystemet också spelar en växande roll för den offentliga ekonomin i Sverige.

Från pensionärernas 110 miljarder kronor i utbetalda tjänstepensioner 2014 drogs 34 miljarder kronor i preliminär inkomstskatt. Det är mer än vad staten lägger totalt på polisväsendet och kriminalvården tillsammans.

SCB:s redovisning av preliminärskatt som dragits från utbetalda tjänstepensioner visar att statens skatteintäkter på detta område har stigit snabbt. År 1998 summerade preliminärskatterna från tjänstepensioner till cirka 10 miljarder kronor. Ökningen till 34 miljarder kronor 2014 innebär en uppgång med hela 240 procent.

Sedan år 2000 har skatteinbetalningarna för tjänstepensioner gått från att motsvara 1,2 procent av statsbudgetens samlade intäkter till att motsvara 4,3 procent 2014.

Preliminär skatt dragen från tjänstepension

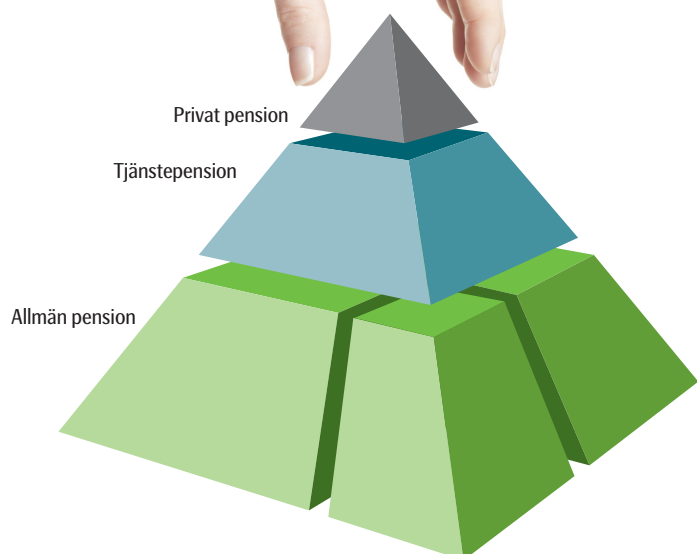

Preliminär A-skatt dragen från inkomstlaget tjänstepension enligt SCB, Kontrolluppgiftsregistret 1998-2014.

Toppen på pensionspyramiden försvinner

Från 2016 är avdragsrätten för privat pensionssparande slopad. Det innebär att man inte längre får dra av inbetalningar till privata pensionsförsäkringar eller individuella pensionssparanden (IPS) i sin skattedeklaration. Andra regler gäller dock för egna företagare och den som saknar tjänstepension.

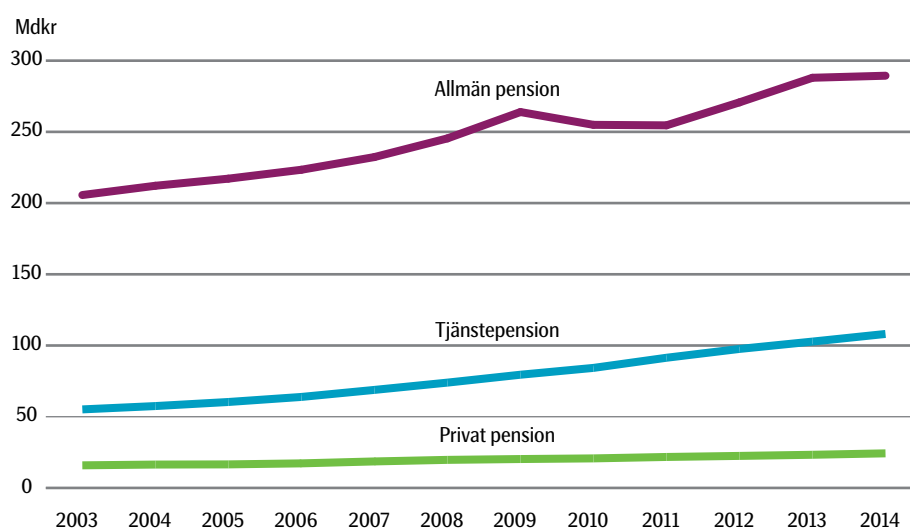
Denna förändring gör att blickarna riktas mot tjänstepensionssystemet när individers olika önskemål om ett större sparande ska förverkligas. Lönevaxling kommer i fokus för den som vill individanpassa sitt sparande.

Tjänstepensionen växer i betydelse

De årliga utbetalningarna av tjänstepension ökar successivt. 2003 var summan cirka 55 miljarder kronor. 2014 var summan 96 procent högre, cirka 110 miljarder kronor.

Under samma period ökade utbetalningarna av privat pension med 53 procent och allmän pension med 40 procent.

Utbetalade pensioner enligt SCB, Kontrolluppgiftsregistret 2003-2014.

Tjänstepensionens andel varierar i landet

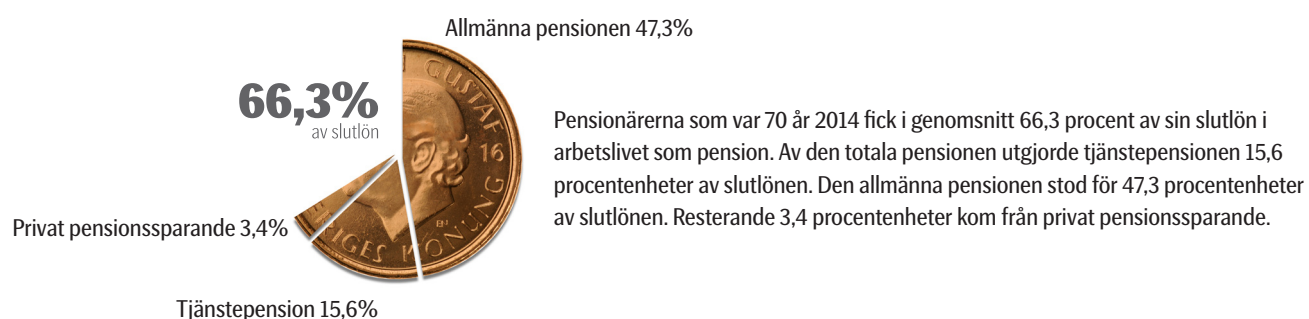
Pensionärerna i Stockholm har lägst ersättningsnivå från den allmänna pensionen. De fick 44,1 procent av slutlönen i pension 2014. Den låga nivån på den allmänna pensionen beror på de relativt höga inkomster som Stockholms läns medborgare har. Stockholmarnas ersättningsnivå från tjänstepensionen var å andra sidan högst i riket, 18,3 procent av slutlönen.

I kronor var Stockholmspensionärernas tjänstepensionsinkomster 2014 i snitt 76 487 kronor. Pensionärerna i Jämtland fick i snitt endast ut drygt hälften så mycket, 41 707 kronor.

Tjänstepensionerna varierar i Sverige

	70-åringars totala pension som andel av slutlön %	70-åringars allmän pension, som andel av slutlön %	70-åringars tjänstepension, som andel av slutlön %	Alla pensionärers tjänstepension, snitt kronor 2014	Tjänstepensionen som andel av totala pensionsinkomster, %
Riket	66,3	47,3	15,6	54 915	28
Stockholms län	65,8	44,1	18,3	76 487	34
Uppsala län	66,1	46,4	16,2	60 128	30
Södermanlands län	67,0	48,3	15,5	51 252	27
Östergötlands län	67,0	48,1	15,4	50 318	27
Jönköpings län	67,0	48,8	14,7	46 666	26
Kronobergs län	66,0	48,2	14,3	46 215	26
Kalmar län	66,7	49,3	14,3	45 262	25
Gotlands län	66,2	49,8	13,3	44 404	25
Blekinge län	66,3	48,6	14,6	46 451	26
Skåne län	65,4	47,0	15,1	54 010	28
Hallands län	65,9	47,2	15,3	54 054	28
Västra Götalands län	66,3	47,5	15,4	52 220	27
Värmlands län	66,3	48,7	14,3	45 126	25
Örebro län	67,3	48,8	15,0	48 017	26
Västmanlands län	66,4	47,9	15,5	51 314	27
Dalarnas län	66,6	49,1	14,4	46 110	25
Gävleborgs län	67,3	49,6	14,6	45 708	25
Västernorrlands län	66,6	48,5	14,7	47 923	25
Jämtlands län	65,8	49,7	13,0	41 707	23
Västerbottens län	67,8	49,5	14,7	47 011	25
Norrbottnens län	66,2	49,1	13,8	45 356	24

De tre kolumnerna med till vänster, med procentsatser, redovisar 70-åringarnas pension 2014 som andel av deras slutliga arbetsinkomst. Slutlig arbetsinkomst har definierats som högsta årsinkomsten i åldern 58-64 år. Kolumnen med belopp i kronor redovisar alla pensionärers genomsnittliga inkomster från tjänstepension 2014. Kolumnen längst till höger redovisar tjänstepensionens andel av den totala pensionen. Källa: SCB april 2016.

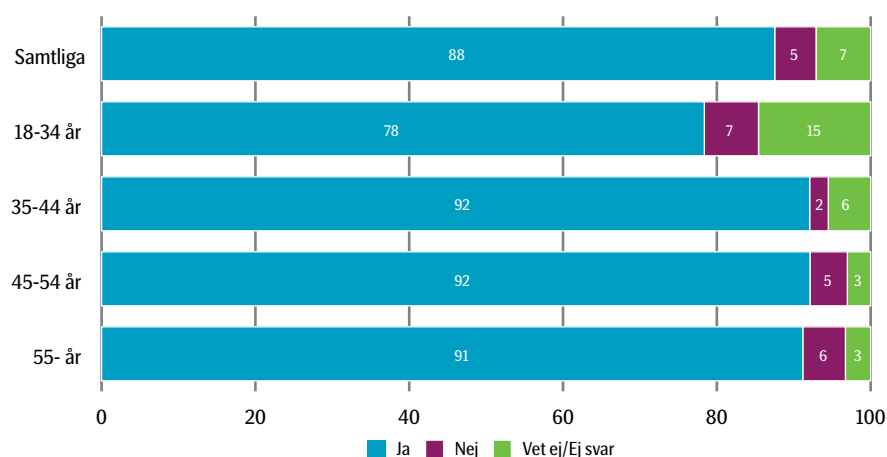

Känner man till sin tjänstepension?

Den förvärvsarbetande allmänheten har över lag god insikt i att de har tjänstepension. Nio av tio, 88 procent, uppger att de vet att de har ett tjänstepensionssparande. Endast sju procent uppger att de inte vet, eller så kan de inte svara. En av tjugo, fem procent, svarar att de inte har tjänstepension via arbetsgivaren

Den grupp som sticker ut med störst andel okunniga är unga mellan 18 och 34 år. I denna grupp av förvärvsarbetande är det hela 15 procent som inte kan svara på om de har ett tjänstepensionssparande.

Störst andel okunniga bland yngre

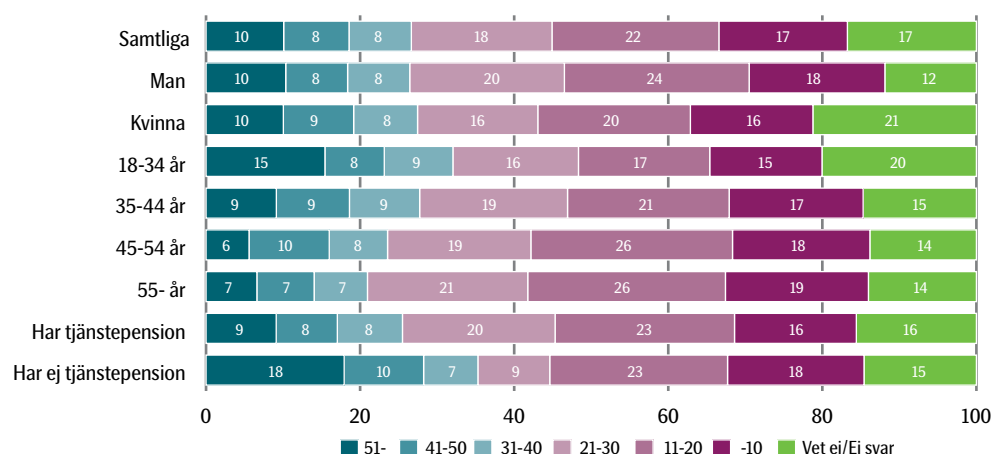
Har du en tjänstepension via din arbetsgivare? Bas: Förvärvsarbetande, 842 intervjuer. Källa: Demoskop april 2016.

Det framgår av denna undersökning att aktörerna inom tjänstepensioner inte kan slå sig till ro när det gäller kommunikation för att informera dem som har en tjänstepension genom arbetsgivaren. Särskilda insatser bör riktas mot yngre för att sänka den relativt stora andelen okunniga i den gruppen.

Fyra av tio underskattar tjänstepensionen

En stor andel av den svenska allmänheten underskattar tjänstepensionernas betydelse för de totala pensionerna. Fyra av tio, 39 procent, tror att tjänstepensionen utgör maximalt 20 procent av den totala pensionen bland dem som gått i pension under de senaste åren. I själva verket utgör tjänstepensionen nästan en fjärdedel av 70-åringarnas pensioner. Och som andel av de utbetalda pensionerna i riket utgjorde tjänstepension drygt var fjärde pensionskrona.

Hur stor andel tjänstepension?

Ungefär hur stor andel tror du att tjänstepensionen utgör av den totala pensionen bland dem som gått i pension under de senaste åren? Bas: Samtliga, 1005 intervjuer. Källa: Demoskop april 2016.

Störst andel som underskattar tjänstepensionens andel av de totala pensionerna finns, paradoxalt nog, i gruppen som har närmast till pensionen, de som är 55 år eller äldre. Bland dem är det hela 45 procent som tror att tjänstepensionen maximalt utgör 20 procent av den totala pensionen.

En annan grupp som förtjänar särskild uppmärksamhet är de som har tjänstepension och som överskattar tjänstepensionens andel av den totala pensionen. Var fjärde, 25 procent, bland dem med tjänstepension tror att tjänstepensionen utgör minst 31 procent av den totala pensionen för dem som gått i pension de senaste åren. Var tionde tror att tjänstepensionen svarar för mer än hälften av den totala pensionen.

Oro för otillräckliga pensioner

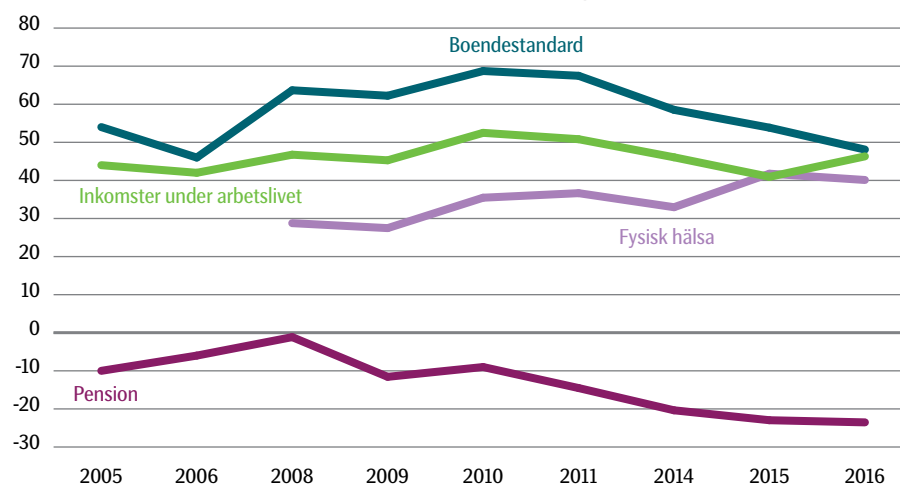

53%

53 procent tror att den egna generationen kommer få sämre pension än föräldragenerationen.

En majoritet, 53 procent, tror idag att deras egen generation kommer att få det sämre än deras föräldrars generation när det gäller pension. SEB har ställt frågan om detta generationsperspektiv på pensioner och några andra välfärdsområden sedan 2005. Förväntningarna om pensionerna har successivt försämrats under ett decennium. Förväntningarna när det gäller den egna generationens fysiska hälsa, boendestandard och arbetsinkomster är betydligt ljusare.

Fler tror på sämre pensioner än föräldragenerationen

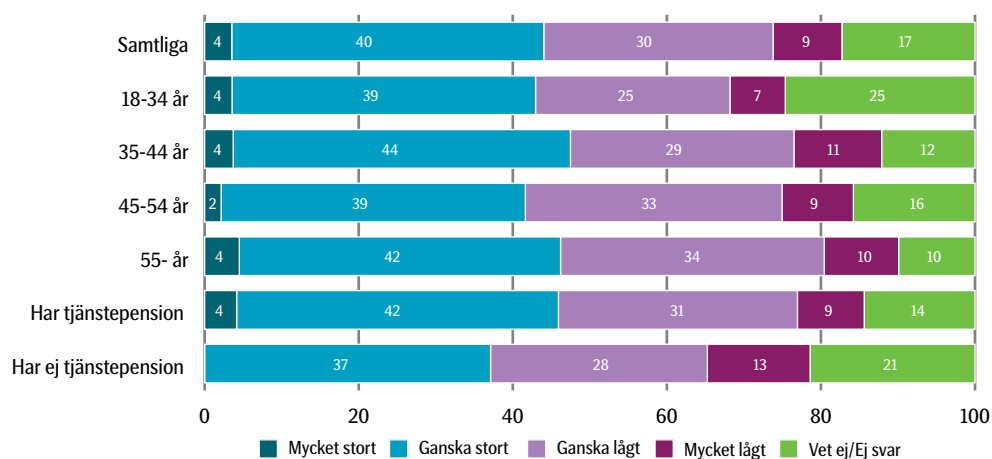
Tror du att din generation kommer få det bättre eller sämre än dina föräldrars generation när det gäller pension, fysisk hälsa, inkomster under arbetslivet respektive boendestandard? Balansmätt = Andelen som tror att de kommer att få det bättre minus andelen som tror att de kommer att få det sämre. Källa: SEB, Välfärdsbarometern 2016.

Flertal har förtroende för parternas pensionsupphandling

De kollektivavtalade tjänstepensionslösningarna utformas efter överenskommelser mellan arbetsgivarorganisationer och fackförbund. Förvaltningen av pensionerna upphandlar dessa parter bland olika leverantörer bland försäkringsbolag och banker.

Bland dem som har tjänstepension har en något större andel förtroende för parternas sätt att hantera upphandlingen än vad som saknar förtroende. 46 procent har stort eller mycket stort förtroende. 40 procent har ganska lågt eller mycket lågt förtroende.

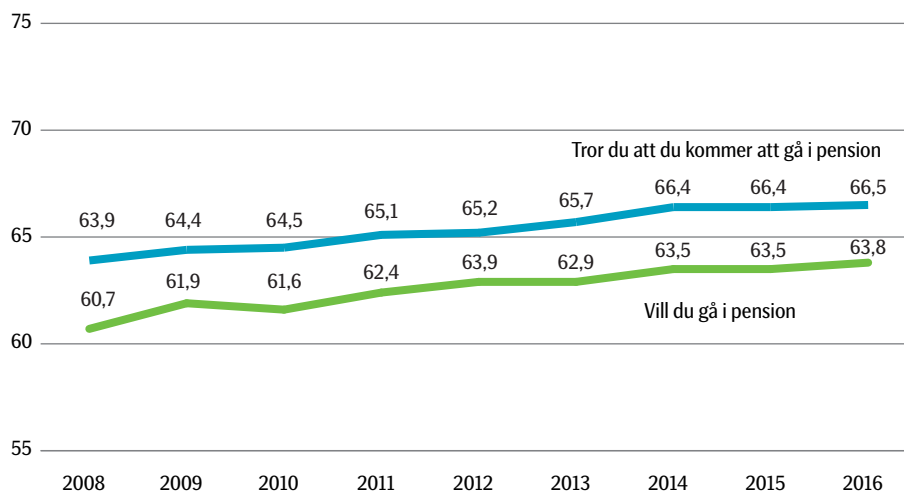
Förtroende för parternas upphandling?

Fackförbund och arbetsgivarorganisationer upphandlar tillsammans förvaltning av tjänstepensioner åt anställda som omfattas av kollektivavtal. Hur stort förtroende har du för deras sätt att hantera upphandlingen? Bas: Samtliga, 1005 intervjuer. Källa: Demoskop april 2016.

Stigande pensionsålder?

Högre önskad egen pensionsålder även 2016

Ungefär vid vilken ålder vill du gå i pension? Vid vilken ålder tror du att du kommer att gå i pension? Källa: Demoskop mars 2016.

En faktor av stor betydelse för såväl den egna pensionen som för finansieringen av välfärdstjänsterna är hur länge vi arbetar. Sedan 2008 har SEB har uppmätt en successiv höjning av den ålder då svenskarna önskar gå i pension. Då var den genomsnittliga önskade pensionsåldern 60,7 år. 2016 önskar svenskarna pensionera sig drygt tre år senare, vid 63,8 års ålder. Förhoppningarna om pensioneringen har således skjutits framåt med fyra och en halv månad för varje år som gått sedan mätningarna inleddes.

Även den förväntade pensionsåldern stiger. På frågan om när de tror att de kommer gå i pension svarade svenskarna i genomsnitt vid 63,9 års ålder 2008. I år har den förväntade pensionsåldern flyttats drygt två och ett halvt år framåt, till 66,5 år.

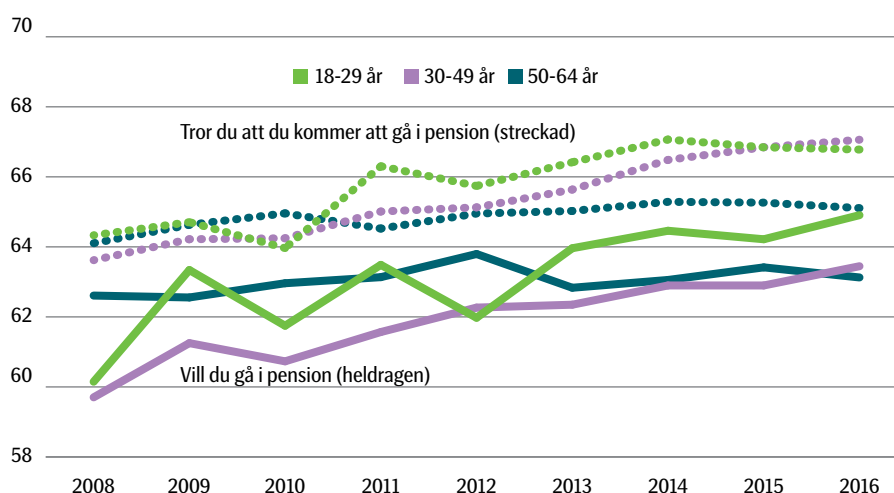
Önskad pensionsålder var i snitt 60,7 år 2008. 2016 var den 63,8 år.

Höjd pensionsålder under 2020-talet?

2014 var utträdesåldern från arbetslivet i genomsnitt 63,8 år, enligt Pensionsmyndigheten. Det är en för tidig pensionsålder om vi på sikt ska kunna hålla uppe nivåerna på pensionerna utan att spara mer. Pensionsåldersutredningen föreslog 2013 därför att en riktålder för pensionering borde införas och att den stegvis ska höjas i takt med att medellivslängden stiger. 2040 skulle riktåldern för pensionering vara 68 år, enligt utredningens förslag. Men höjningar skulle börja tidigare än så, redan 2022 skulle riktåldern höjas till 67 år, enligt förslaget.

Kommer svenskarnas högre önskade pensionsålder göra att den faktiska tidpunkten då de slutar arbeta skjuts fram så mycket att den når upp till den föreslagna riktåldern de närmaste åren? För att få ett underlag för att bedöma den saken har vi granskat vilka förväntningar och önskemål den grupp har som har närmast till pensioneringen, de mellan 50 och 64 år.

Skilda tankar om egen pensionsålder

Ungefär vid vilken ålder vill du gå i pension? Vid vilken ålder tror du att du kommer att gå i pension? Källa: Demoskop mars 2016.

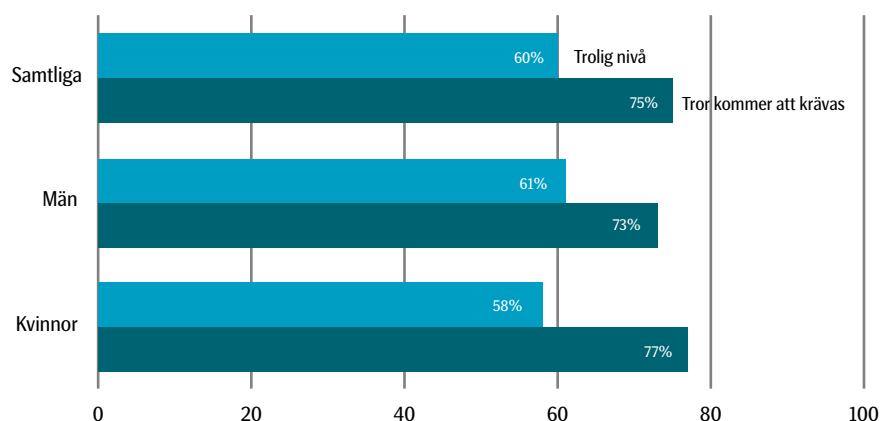
Den genomsnittliga förväntade och önskade pensionsåldern stiger. Men inte bland dem som kommer gå i pension de närmaste 15 åren: 50-64-åringarna. I den gruppen är förväntningar och önskningar stabila över tiden – de har inte ändrats trots att gruppens sammansättning successivt byts ut. Uppfattningarna tycks således vara förknippade med att tillhöra en viss åldersgrupp snarare än att tillhöra en viss generation.

Gruppen som kommer gå i pension de närmaste åren vill i snitt lämna arbetslivet vid 63,1 års ålder. Och de förväntar sig göra det vid 65,1 års ålder. Men Pensionsåldersutredningen har alltså föreslagit en riktålder på 67 år från 2022. De 50-talister som detta rör har ett glapp mellan sina egna önskningar och utredningens förslag på nästan fyra år. Om och hur det gapet kan slutas kommer ha stor betydelse både för dessa individers pensioner och för diskussionen om höjd pensionsålder framöver.

Behov av högre tjänstepension?

De som var 70 år 2014 hade enligt SCB en pension som i genomsnitt motsvarade 66,3 procent av den årskullens slutlöner. Ingen nämnvärd skillnad finns mellan män och kvinnor när det gäller pensionens andel av lönen, men männen hade högre slutlön och fick således högre pension i kronor räknat.

Hur blir pensionen i förhållande till lönen?

Hur stor andel i procent av din nuvarande lön tror du att du kommer få i pension.../...tror du att du kommer att behöva i pension för att ha en rimlig och önskvärd ekonomisk standard som pensionär? Källa: Demoskop mars 2016.

Den svenska allmänheten tror i genomsnitt att de kommer få 60 procent av slutlönen i pension framöver, det vill säga mindre än vad dagens yngre pensionärer får ut. Men allmänheten tror samtidigt att det kommer krävas mer för att få en rimlig och önskvärd ekonomisk standard, hela 75 procent. Det innebär ett glapp mellan förväntad och önskad ekonomi på hela 1,8 månadslöner per år.

Var tredje svensk har en särskilt dyster syn på deras väntade pension i relation till lönen – 31 procent tror att de kommer att få ut mindre än hälften av lönen i pension.

Skillnaden mellan förväntad pension och bedömt behov är särskilt stor för kvinnor. De förväntar sig i genomsnitt 58 procent av lönen men bedömer att 77 procent är vad de egentligen skulle behöva.

Pensionsmyndigheten har lanserat en tumregel som säger att pensionen blir 75 procent av den sista lönen. För att nå en så hög pension krävs emellertid att en rad kriterier är uppfyllda i Pensionsmyndighetens räkneexempel. För en person född 1995 krävs det att hon eller han börjar arbeta vid 23 års ålder, har tjänstepension, en jämn löneutveckling hela livet och arbetar heltid fram till en ålder av 68 år och 10 månader.

Det finns troligen individer som kommer klara av att uppfylla dessa kriterier och därmed nå upp till den önskade pensionen på 75 procent av slutlönen. Men man kan inte utgå från att alla kommer att klara av att nå ett 46-årigt arbetsliv. Idag är kvinnors arbetsliv i genomsnitt drygt 40 år och männens drygt 42 år. En majoritet av 23-åringarna arbetar inte heltid och alla på arbetsmarknaden har inte tjänstepension.

För dem som av olika skäl inte kommer kunna arbeta hela vägen fram till nästan 69 års ålder eller inte uppfyller något av de andra kriterierna riskerar pensionen att bli lägre än önskade 75 procent. Därför är det viktigt för alla att tänka igenom alternativa strategier för att säkra en tillräcklig pension.

Ett sätt att fylla ut glappet mellan önskade och väntade pensionsinkomster är högre sparande genom tjänstepensionen. Det vore välkommet med en fördjupad dialog de kommande åren mellan alla aktörer på pensionsområdet. Förvaltare, pensionssparare och parterna på arbetsmarknaden behöver diskutera vilken nivå på sparande och pensioner som är den rätta.

Skillnader mellan kvinnors och mäns pensioner

Tjänstepensionerna påverkar

Kvinnor fortsätter att ha lägre pensioner än män. En yngre kvinnlig pensionär (65-69 år) hade 2014 i snitt 185 110 kronor i total pension (varav 30 procent kom från tjänstepension). För män var pensionssnittet 253 483 kronor (varav 39 procent från tjänstepension). Männen fick alltså i snitt nästan dubbelt så hög tjänstepension (99 752 kronor) som jämnåriga kvinnor (55 070 kronor).

Män har dubbelt så hög tjänstepension som kvinnor

	Total pension	Tjänstepension	Andel tjänstepension
Kvinnor 65- år	159 302	37 661	24%
65-69	185 110	55 070	30%
70-74	172 443	36 578	21%
75-79	151 494	27 367	18%
80-84	137 469	25 286	18%
85-89	125 063	24 897	20%
90-	115 251	27 127	24%
Män 65- år	237 826	74 596	31%
65-69	253 483	99 752	39%
70-74	249 661	75 727	30%
75-79	226 027	56 744	25%
80-84	211 372	46 622	22%
85-89	206 809	46 094	22%
90-	205 488	49 095	24%

Pensionsinkomster för kvinnor och män 2014. Källa: SCB, april 2016.

Männens lön 13,2 procent högre

De skilda pensionsnivåerna beror på att stora löneskillnader kvarstår mellan könen. Enligt siffror från Medlingsinstitutet för 2014 var den ovägd löneskillnaden (alla inkomster omräknade till månadslöner) mellan kvinnor och män 13,2 procent. Skillnaden i livsinkomst mellan kvinnor och män har endast minskat marginellt sedan 1990-talet.

Stora löneskillnader består mellan olika branscher. Att kvinnor ofta arbetar i låglönebranscher och att detta i högre utsträckning än bland män sker på deltid, är skälet till kvinnors lägre livslöner och därmed också lägre pension. Pensionsmyndigheten har konstaterat att kvinnor i genomsnitt hade 67 procent av männens pension 2014.

Stora skillnader i pension mellan olika branscher

Senast arbetat i bransch	Total pension	Tjänstepension	Andel tjänstepension
Tillverkning	252 080	79 562	32%
Byggverksamhet	251 864	70 520	28%
Partihandel och detaljhandel; reparationer mm	232 024	71 331	31%
Hotell- och restaurangverksamhet	182 540	45 655	25%
Transport, magasinering och kommunikation	238 875	65 831	28%
Finansiell verksamhet	307 514	122 671	40%
Fastighets- och uthyrningsverksamhet, företagstjänster	289 100	107 883	37%
Offentlig förvaltning och försvar; socialförsäkring	269 768	85 238	32%
Utbildning	212 032	50 148	24%
Hälso- och sjukvård, sociala tjänster	216 077	56 353	26%
Andra samhälleliga och personliga tjänster	221 381	64 314	29%

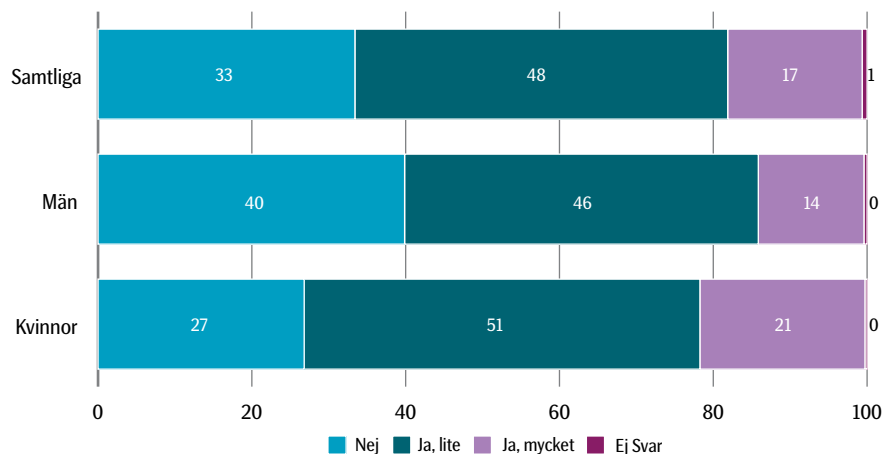
Traditionella kvinnoyrken leder till låga pensioner och låg tjänstepension. 70-åringarnas pensionsinkomster 2014 efter vilken branch de arbetade i 2002. Källa: SCB, april 2016.

Skillnaden mellan yrkesgruppen med högst pension (finansiella tjänster) och den med lägst (hotell och restaurang) är nästan 125 000 kronor per år, varav cirka 77 000 förklaras av tjänstepensionen.

I dag är det inte norm att en kvinna ska bli försörjd av sin partner efter pensioneringen. I detta ljus blir kvinnors lägre pensionsnivåer problematiska. Kvinnor har ökad förvärvsfrekvens och allt fler kvinnor har tjänstepension. Enligt professor Eskil Wadensjö vid Stockholms universitet hade endast 20-40 procent av de kvinnliga pensionärerna tjänstepension i början av 1980-talet. 2007 var denna siffra uppe i 75-90 procent (Socialförsäkringsrapport 2013:4, Försäkringskassan). Trots detta kvarstår ett betydande pensionsgap mellan män och kvinnor.

Att två av tre kvinnor känner en oro inför sin pension framstår mot denna bakgrund som begripligt.

Två av tre kvinnor oroar sig för pensionen

Känner du dig orolig inför hur stor din tjänstepension kommer att bli i framtiden? Bas: samtliga 1005 intervjuer.
Källa: Demoskop april 2016.

Pensionsskillnaderna kommer bestå länge

Eftersom pensionen tjänas in under hela yrkeslivet kommer skillnaderna mellan kvinnors och mäns pensioner att bestå under lång tid – även om man skulle vidta ytterligare åtgärder idag. Prognoser beskrivna av professor Eskil Wadensjö vid Stockholms universitet (Socialförsäkringsrapport 2013:4, Försäkringskassan) visar att kvinnor födda i mitten av 1970-talet kommer att få en allmän pension som motsvarar knappt 80 procent av männens.

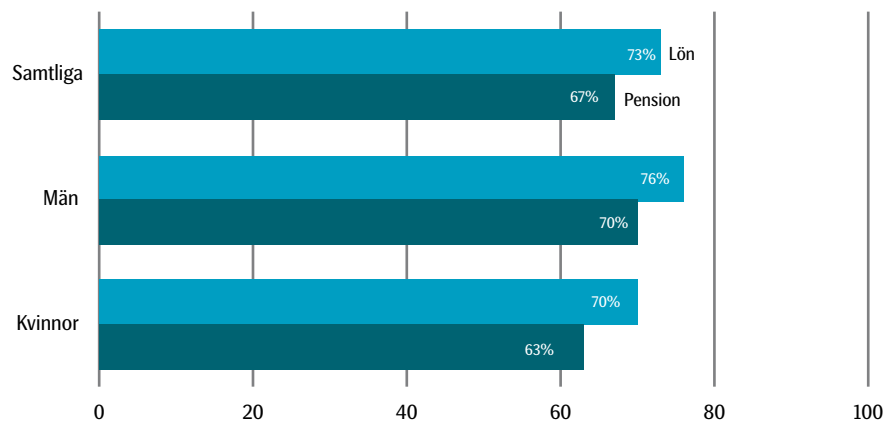
Insikt om kvinnors pensioner

Det finns en stor insikt hos allmänheten om att kvinnors pensioner är lägre än mäns. På frågan om hur kvinnors lön och pension förhåller sig till mäns tror svenska folket i genomsnitt att kvinnor har 73 procent av männens löner och 67 procent av männens pensioner.

Träffsäkerheten hos svenska folket är stor i detta avseende. Enligt Pensionsmyndigheten var kvinnors totala pension i december 2014 i genomsnitt just 67 procent av männens. Man kan dock notera att männen överskattar kvinnornas pensioner och att kvinnorna underskattar dem.

Bild av kvinnors lön och pension

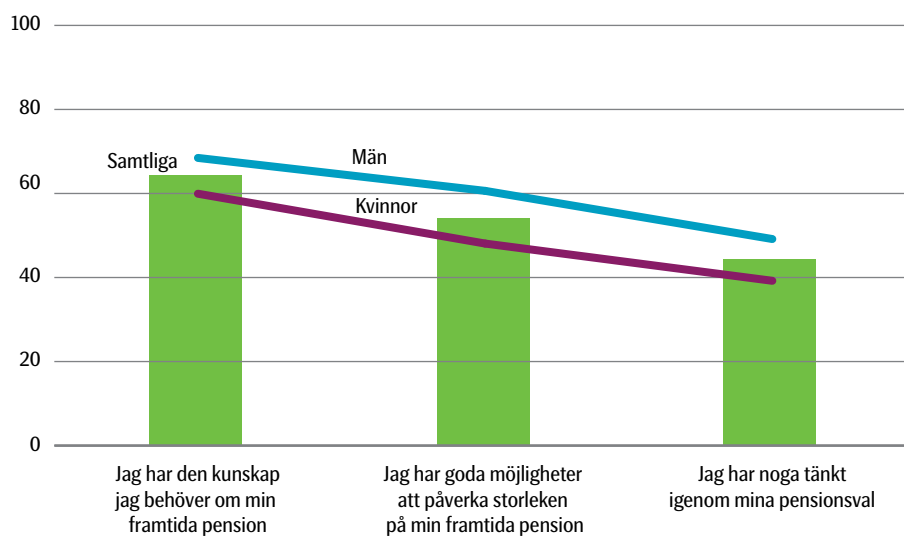

Hur stor andel tror du i genomsnitt att kvinnor har av männens...? (100 procent betyder att det är helt lika mellan könen.) Bas: Samtliga 1000 intervjuade. Källa: Demoskop april 2016.

Kvinnor efterfrågar mer kunskap

Mot bakgrund av att kvinnor har lägre pensioner än män finns det skäl för kvinnor att vara extra vaksamma kring sina pensionsvillkor och att skaffa sig kunskap om hur såväl den allmänna pensionen som avtalspensionen utvecklas. Nästan två av tre kvinnor anser emellertid inte att de har tänkt igenom sitt pensionsval på ett noggrant sätt. Detta avviker från männen där ungefär hälften anser sig ha tänkt igenom detta.

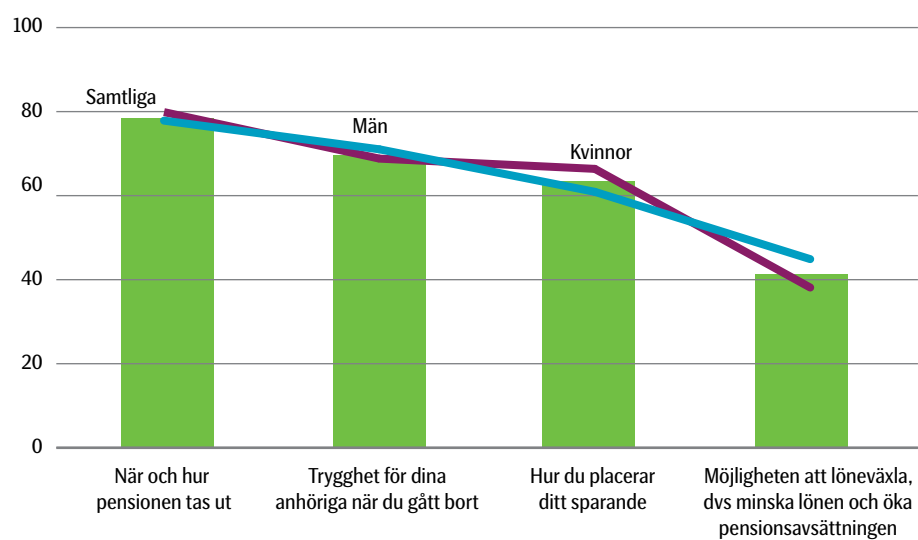
Kvinnor anser sig ha sämre kunskap och möjligheter att påverka än män

Hur väl det stämmer dessa påståenden för dig? Bas: Samtliga 1000 intervjuade. Källa: Demoskop april 2016.

Det är ganska eller mycket viktigt att få råd om sitt pensionssparande, det anser 63 procent av svenska folket. Två tredjedelar av kvinnorna vill få råd om hur de ska placera sitt pensionssparande, en något högre andel än männen. Ett klart flertal efterlyser också att få råd om sitt pensionssparande vad gäller när och hur den ska tas ut och hur anhöriga kan få skydd i händelse av dödsfall.

Kvinnor vill något oftare få råd om placeringar

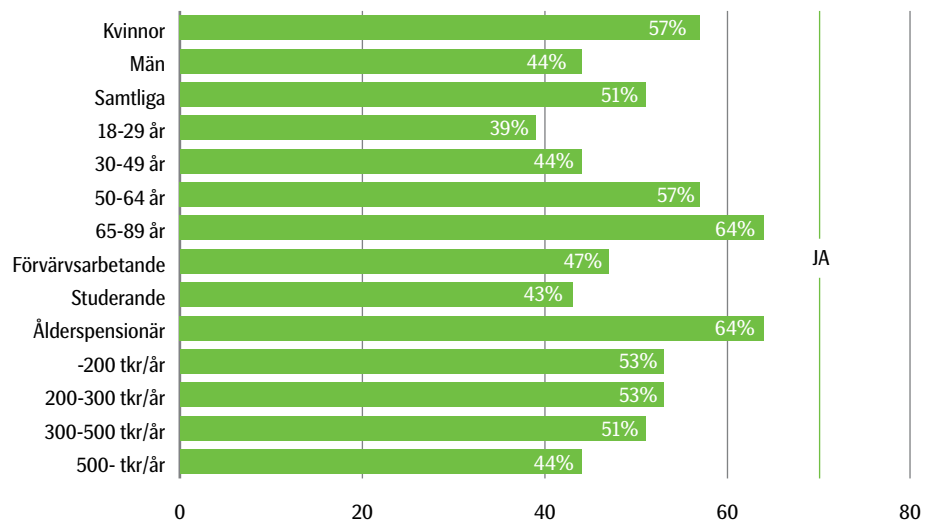
Bolag som förvaltar tjänstepensioner kan även erbjuda rådgivning kring pensionssparandet. Hur viktigt är det för dig att kunna få råd om... Bas: Samtliga 1000 intervjuade. Källa: Demoskop april 2016.

Förslag för mer jämställda pensioner

Inom ramen för den pågående pensionsöversynen har Pensionsgruppen med representanter för de fem partierna som stod bakom 90-talets pensionsreform samt Miljöpartiet beslutat om ett nytt delprojekt, Jämställda pensioner, som ska tackla utmaningen med de stora skillnaderna mellan mäns och kvinnors pensioner. Man ägnar i detta projekt uppmärksamhet åt delad pensionsrätt, deltidens betydelse för pensionen, överföring av premiepensionsrätt, pensionsrätt för studier och barnår, tjänstepensionerna, grundskyddet och efterlevandeskyddet.

Diskussionen om möjligheten att dela tjänstepension och allmän pension lika mellan makarna vid skilsmässa är inte ny. Den har diskuterats flitigt under senare år. Att genomföra en sådan reform stöds av 51 procent av befolkningen.

Pension bör delas lika vid skilsmässa

Vid en skilsmässa har makarna normalt sett rätt till hälften av tillgångarna vardera, men tjänstepension och allmän pension tillhör respektive person. Vad tycker du, borde tjänstepension och allmän pension delas lika mellan makarna?

Tjänstepensioner och migration

De senaste decenniernas invandrare som kommit till Sverige som skyddsbehövande och anhöriga till skyddsbehövande har låga pensioner. Särskilt låga pensioner har de som är födda 1938 eller senare och som därför omfattas av de nya regler för garantipension där det krävs 40 års bosättning under yrkesverksam ålder i Sverige för att få hela beloppet. Den som kommit till Sverige och fått uppehållstillstånd som flykting eller skyddsbehövande kan dock i vissa fall få räkna med bosättningstid från sitt hemland som försäkringstid för garantipension.

Gruppen född i Mellanöstern och Nordafrika utmärker sig. Deras pensioner är mindre än hälften så stora som de inföddas i samma ålder, kvinnor födda i denna region har en genomsnittlig total pension på ca 80 000 kronor per år. För män från Mellanöstern och Nordafrika ligger genomsnittspensionen på 101 829 kronor.

Stora skillnader i pension mellan inrikes och utrikes födda

	Total pension	Tjänstepension	Andel tjänstepension
Samtliga	195 228	54 915	28%
Inrikes födda	200 424	56 493	28%
Övriga Norden	171 795	41 629	24%
Övriga EU + småstater i Europa	179 090	48 060	27%
EU nya 13	166 623	46 709	28%
Övriga Europa	120 520	31 400	26%
Latinamerika och Karibien	120 708	30 965	26%
Övriga Asien och Oceanien	116 148	35 702	31%
Mellanöstern och Nordafrika	91 913	26 378	29%
Övriga Afrika	114 224	39 065	34%

Jämförelse inrikes födda med invandrade avseende total pension samt tjänstepension. Källa: SCB, april 2016

Den grupp bland invandrarna som har lägst pensioner är de som kommit till Sverige de senaste två decennierna och nu gått i pension. De yngre pensionärer i denna grupp av nyinvandrade från de tre länder som flest asylsökande kommer ifrån idag, Afghanistan, Irak och Syrien, har pensioner på kring 2 000 till 4 000 kronor i månaden. Siffran kan jämföras med övriga pensionärer i Sveriges snitt på drygt 16 000 kronor i månaden 2014.

SCB har undersökt 2014 års utbetalda pensioner till dem som invandrat som skyddsbehövande eller anhöriga till skyddsbehövande som kommit till Sverige 1994-2014. Att pensionen till yngre invandrare var lägre än för de äldre beror på högre krav på bosättning i Sverige för födda 1938 och senare.

Vissa invandrargrupper har snittpensioner på runt 4 000 kronor i månaden

	Flyktingar 94-14 och anhöriga	Övriga befolkningen	Ursprung Afghanistan	Ursprung Irak	Ursprung Syrien	Ursprung Somalia
65-	4 704	16 337	4 143	4 365	4 393	5 138
65-69	3 975	18 369	3 506	3 622	4 051	4 992
70-74	3 187	17 585	3 033	3 409	2 099	3 286
75-79	5 392	15 553	6 499	5 991	6 037	5 668
80-84	7 672	14 084	7 791	7 728	7 352	8 088
85-89	7 775	12 955	7 975	7 861	7 899	7 821
90-	7 831	11 810	...	7 861	...	7 895

Pensionsinkomster 2014 för personer som invandrat som skyddsbehövande eller anhöriga till skyddsbehövande 1994-2014 och gått i pension. Källa: SCB, november 2015.

Frånvaro av tjänstepensioner

SCB har visat att den undersökta invandrargruppen hade inkomster från följande olika delar av pensionssystemet:

- 96 procent av individerna hade inkomster från garantipension i någon utsträckning
- 15 procent hade inkomster från tjänstepension
- 1,7 procent hade inkomster från privat pensionssparande

Dessa låga pensionsinkomster, som inte kunnat kompletteras med vare sig tjänstepension eller privat sparande i någon större omfattning, är en utmaning som kräver eftertanke, både för individer och för ansvariga politiker. Regeringen väntar sig att kostnaderna för äldreomsorg kommer öka. Äldreomsorgsstödet garanterar att den som har låg pension eller ingen pension alls ändå får en skälig levnadsnivå.

Sparande vid kort tid på svensk arbetsmarknad

Då antalet invandrare ökar kommer det att finnas skäl att se över vilka pensionsförmåner som är aktuella. Liksom för andra grupper som beroende på låg livslön riskerar låg pension aktualiseras frågan om åtgärder som gör det möjligt att genom tjänstepensionen kompensera för detta. För de i gruppen som inte får fotfäste på arbetsmarknaden kommer emellertid andra åtgärder krävas för att säkra en tillräcklig levnadsstandard som äldre.

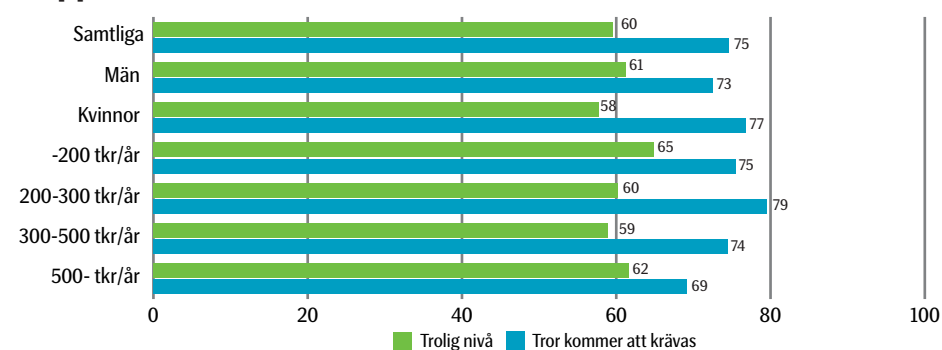

Förutsättningar att ta eget pensionsansvar

I genomsnitt menar svenska folket, som nämnts tidigare, att man kommer att behöva en pension på 75 procent av sin slutlön för att ha en rimlig och önskvärd ekonomisk standard. Detta ligger en bra bit över de 66 procent som den genomsnittlige 70-årige pensionären fick ut 2014 i relation till sin slutlön. Och framförallt över den nivå på 60 procent av slutlönen som svenska folket i genomsnitt tror de kommer få ut.

Glappet mellan förväntad pension och den pension man anser sig behöva är betydande i alla delgrupper. Att stödja den enskilde att kunna påverka och förbereda sig på dessa ekonomiska realiteter är en uppgift för alla aktörer inom pensionssystemet.

Glapp mellan behov och förväntan

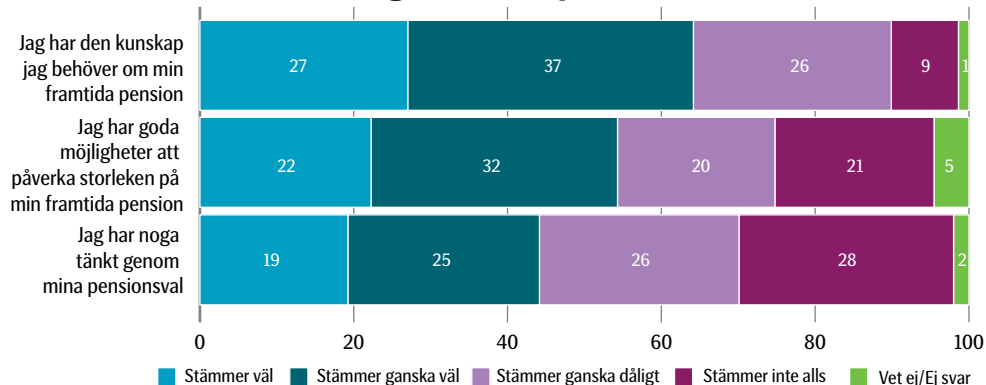

Hur stor andel i procent av din nuvarande lön tror du att du kommer få i pension.../...tror du att du kommer att behöva i pension för att ha en rimlig och önskvärd ekonomisk standard som pensionär? Bas: Förförsvärbetande 639 intervjuer. Källa: Demoskop, mars 2016.

När ATP-systemet är helt utfasat och när den avskaffade avdragsrätten för privat pensionssparande har slagit igenom kan pensionerna i förhållande till slutlönen sjunka ytterligare. Med tanke på de skillnader som redan nu finns i vad människor anser att de behöver och vad de kommer att få bör den enskilde informera sig och lägga upp en plan inför den egna pensioneringen. Det mest grundläggande är att själv skaffa ett faktaunderlag och utifrån det ta ställning till hur mycket man behöver spara för att uppnå en pension som är tillfredsställande.

Två av tre anser sig ha den kunskap som behövs för att påverka sin pension och över hälften anser att de har goda möjligheter att påverka sin pension. Däremot har färre än hälften tänkt igenom hur detta kan ske. Då avtalspensionen och det privata sparandet blir allt viktigare förefaller ett ökat eget ansvarstagande för sin pensionssituation bli nödvändig.

Färre än hälften har tänkt igenom sina pensionsval

Hur väl stämmer dessa påståenden för dig? Bas: Samtliga 1000 intervjuade. Källa: Demoskop april 2016.

Pensionernas kunskapsparadox

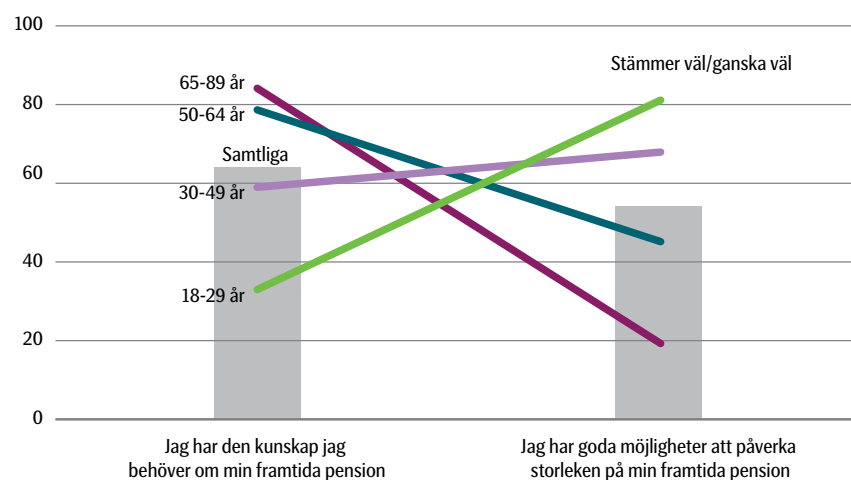
Endast hälften tror att de har goda möjligheter att påverka hur mycket de kommer få ut i pension. En knapp majoritet tycker de har de kunskaper de behöver för den framtida pensionen.

Skillnaderna mellan olika åldersgrupper är av naturliga skäl stora. Den yngsta gruppen uttrycker en välgrundad hög tilltro till möjligheterna att påverka sina framtida pensioner. Fyra av fem 18-29-åringar instämmer i att de har goda möjligheter att påverka sin pension. Men endast var tredje anser sig ha den kunskap de behöver om deras framtida pension.

För den äldsta gruppen är förhållandet det motsatta. Fem av sex 65+ har den kunskap de behöver om pensionen, men endast var femte upplever att de kan påverka sin pension.

För att hårdra det kan man säga att de som har kunskaper om pensionen inte kan påverka sin pension. Och de som kan påverka sin pension har inte kunskaper. Det är en viktig uppgift för alla aktörer på pensionsområdet att bidra till att öka kunskaperna i de grupper som har möjlighet att påverka sina framtida pensioner.

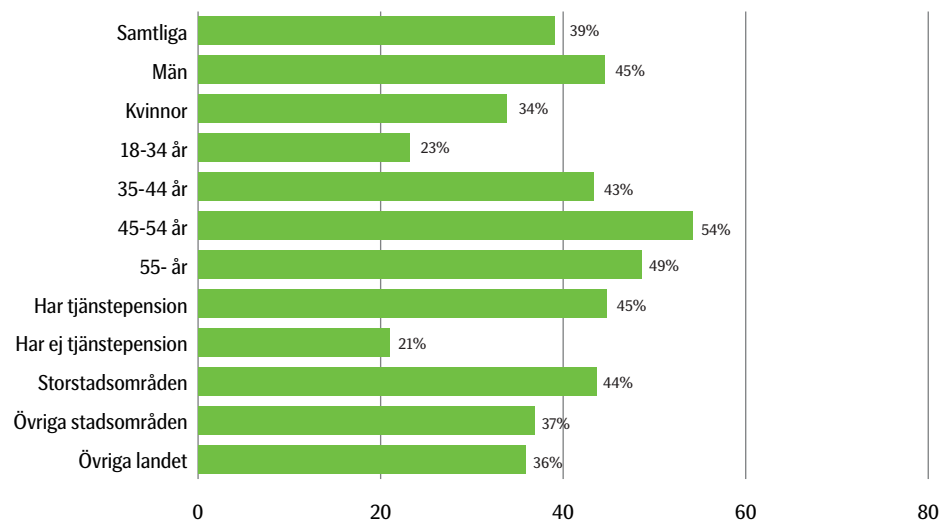
Kunskaper och påverkansmöjligheter

Möjligheten att löneväxla

En möjlighet att säkra rätt nivå på sin framtida pension är att använda löneväxling. Att avstå lön till förmån för en pensionsavsättning är dock tämligen okänt. Sex av tio är omedvetna om denna möjlighet. Särskilt anmärkningsvärt är att en majoritet av dem som idag har en tjänstepension inte känner till möjligheten att löneväxla. Det vore önskvärt att fler i den grupp som har ett pågående sparande hade denna kunskap.

Sex av tio vet inte att man kan löneväxla

Känner du till möjligheterna till så kallad löneväxling för dem som har tjänstepension? Det innebär att man minskar sin lön och istället sätter av mer pengar till tjänstepensionen. Bas: Samtliga 1005 intervjuer. Källa: Demoskop, april 2016.

Situationen för personer som saknar tjänstepension

Grupper med låga inkomster, få år i yrkeslivet och låg eller ingen tjänstepension riskerar mycket låga pensioner. Eskil Wadensjö, professor vid Stockholms universitet, har särskilt pekat ut vissa grupper av egenföretagare och anställda i småföretag, kvinnor och invandrare (Socialförsäkringsrapport 2013:4, Försäkringskassan).

En tredjedel uppbär garantipension

Runt en tredjedel, 770 000, av landets 2,1 miljoner pensionärer uppbär garantipension. För nytilträdna pensionärer är denna andel lägre. Under 2016 uppgår garantipensionen för en ogift person till 7 863 kronor i månaden. Av garantipensionärerna är 80 procent kvinnor. Garantipensionärerna är särskilt sårbara för samhällsförändringar då garantipensionen inte är inkomstindexerad.

Företagare med låga pensioner

Pensionsinkomsterna 2014 var klart lägre för individer som varit företagare med enskild firma än för dem som haft anställning, enligt SCB. En granskning av pensionsnivåerna för personer med bakgrund i olika sektorer visar att 70-åringar som tidigare varit företagare hade en pension i genomsnitt på cirka 14 600 kronor i månaden. Den genomsnittliga tjänstepensionen var endast 2 700 kronor i månaden.

Lägst tjänstepension till företagare

Tidigare arbetat i sektor	Total pension	Tjänstepension	Andel tjänstepension
Företag	259 983	85 384	33%
Statlig	279 871	91 206	33%
Kommun	198 059	41 559	21%
Landsting	240 159	73 119	30%
Företagare	175 138	32 364	18%

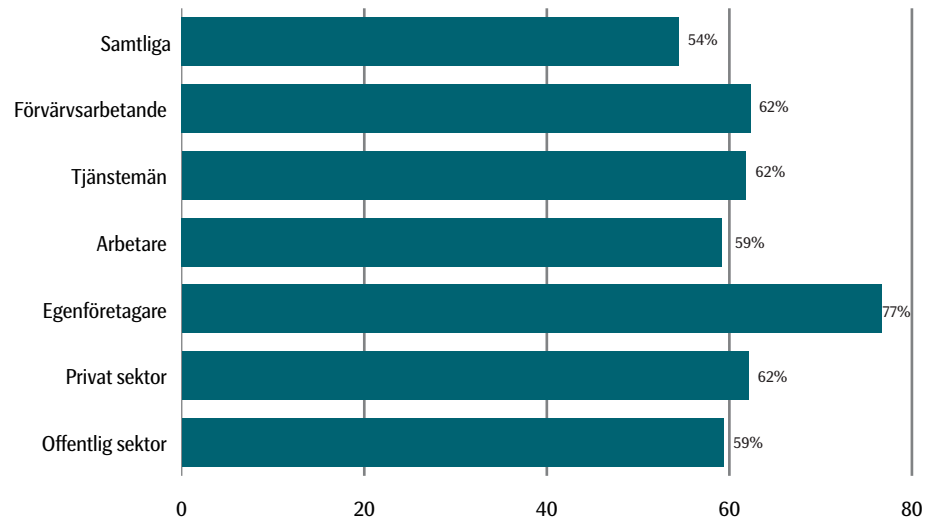
Pensionsinkomster 2014 för 70-åringar utifrån den sektor de arbetade i år 2002. Källa: SCB april 2016.

Betydelsen av de låga pensionerna bland personer med bakgrund som småföretagare ska ses i relation till hur stor andel av befolkningen som försörjer sig i eget företag. Egenföretagare är en växande grupp. Enligt Myndigheten för tillväxtanalys var antalet nystartade företag 71 668 år 2014, en ökning med 3,5 procent jämfört med året innan. Utlandsfödda är överrepresenterade bland egenföretagarna, de startade 21 procent av företagen men utgör endast 15 procent av befolkningen.

Att pensionsspara privat är ett alternativ för egenföretagare att spara till sin pension. Det är också en högre andel bland egenföretagarna som sparar privat än i andra grupper.

Men nästan en av fyra egenföretagare avstår från denna möjlighet. Detta resultat från april 2016 är i linje med tidigare rapportering om småföretagares pensionssparande, till exempel Försäkringskassans Socialförsäkringsrapport 2013:4. Denna beskrev att en fjärdedel av egenföretagarna saknar pensionssparande, dvs. de sparar varken privat eller via företaget.

Var fjärde egenföretagare sparar inte privat till pensionen

Sparar du privat till pensionen? Källa Demoskop mars 2016.

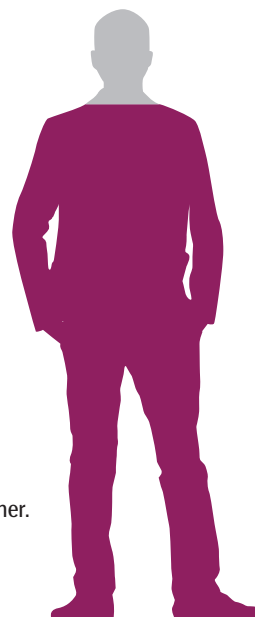
Arbetstagare utan kollektivavtal riskerar öka

Inte bara småföretagarna riskerar låga pensioner. Företagarna har konstaterat att 60 procent av de minsta företagen (1-49 anställda) saknade kollektivavtal. En del av dessa företag har egna tjänstepensionslösningar, men inte alla. Enligt professor Anders Kjellberg vid Lunds universitet, mars 2016, var hela 474 500 personer anställda vid företag utan kollektivavtal år 2014.

Då antalet nystartade småföretag ökar kan vi gå mot en utveckling där en växande grupp anställda blir utan automatiskt tjänstepensionssparande. Detta är en grupp som är i behov av att hitta alternativa lösningar om inte deras pensioner ska bli låga.

90%
av alla anställda

Ungefär 3,2 miljoner personer, motsvarande drygt 90 procent av alla anställda, omfattas av kollektivavtalade tjänstepensioner.

Temporära uttag och effekter på försörjningen vid hög ålder

Den som går i pension kan ofta välja att ta ut hela eller delar av sin tjänstepension under kort eller lång tid. Möjligheten att ta ut tjänstepensionen under kort tid, ett temporärt uttag, har ökat under senare år och tendensen har varit att allt fler tar ut tjänstepensionen tidsbegränsat.

Inom de olika tjänstepensionssystemen finns det olika möjligheter till tidsbegränsat uttag. För vissa kan uttag ske redan från 55 års ålder. Första möjligheten att ta ut tjänstepensionen på kortare tid, som kortast fem år, kom 1990. Sedan har möjligheten successivt omfattat allt fler avtalsområden. Allt fler utnyttjar idag denna möjlighet.

Effekterna för individen kan bli kortsiktiga ekonomiska fördelar – högre pension per månad – som på längre sikt leder till försämrad ekonomi när månadsutbetalningarna av den tidsbegränsade pensionen upphör. Individens ekonomi över hela livet som pensionär kan också påverkas av hur inkomstskatten slår vid temporärt uttag.

Riksrevisionen har kritiserat pensionssystemens komplexitet. Särskilt pekade man på att de ekonomiska konsekvenserna av de temporära uttagen inte var tillräckligt tydliga för spararna. Riksrevisionen har därför rekommenderat begränsningar i möjligheten till temporära uttag.

Regeringen har gett myndigheten Inspektionen för socialförsäkringen i uppdrag att undersöka hur de temporära uttagen görs och vad uttaget styrs av. Rapporten (2015:15) konstaterar just att de temporära uttagen ökar och att ett av skälen tros vara att mildra de ekonomiska konsekvenserna av att gå från arbetslivet till pensionen. Andra skäl som nämnts i debatten är att pensionsspararna tar ut sitt kapital och placerar det i andra sparformer i hopp om högre avkastning. Det kan vara en riskabel strategi.

Reglerna för temporära uttag i de fyra stora tjänstepensionssystemen styrs av kollektivavtal mellan arbetsmarknadens parter. Hur dessa regler påverkar den enskildes ekonomi och arbetskraftsutbudet i samhället bör vara ämne för diskussion i förhandlingar mellan parterna. Möjligheten till temporära uttag ger valfrihet och kan ha stor betydelse för att hitta en lösning som passar för en enskild individ. Men de ekonomiska risker som är förknippade med valfriheten kräver att man har tillgång till rådgivning för att kunna fatta genomtänkta beslut.

Risk för låg betalningsförmåga vid växande vårdbehov

I takt med att befolkningen blir allt äldre förväntas behovet av omsorg och vård att öka. Det finns skäl att tro att det offentliga här ställs inför stora utmaningar. Goda pensionsinkomster skulle öka möjligheten för den enskilde att bära en större del av kostnaderna. Men temporära uttag av pension kan medföra att pensionerna blir lägre för just den äldsta gruppen pensionärer – den grupp som har det största behovet av vård och omsorg. Ur individens perspektiv kan lägre pension i de högsta åldrarna innebära att man avsäger sig möjligheten till ett större inflytande över sin omvårdnad då sådana behov uppstår.

Den frihet att disponera sitt pensionskapital som de temporära uttagen ger ställer krav på att individerna gör välinformerade val. För detta krävs kunskap och information och vilka fördelar och nackdelar som kommer med ett temporärt uttag.

Demografiska förändringar och pensionsålder

Då folkpensionen infördes från 67 års ålder 1913 var medellivslängden 60 år. Idag lever en man som fyller 65 i genomsnitt ytterligare 18 år och en kvinna 21 år till. De kommande åren förväntas medellivslängden öka ytterligare. Hälften av de som föds idag tros leva tills de är över 100 år.

Då det nya pensionssystemet beslutades under 1990-talet var en av de vägledande principerna att pensionssystemet bör stimulera till arbete under längre tid. I det tidigare systemet fanns inga incitament att arbeta efter 64 års ålder då endast de bästa åren inkomstmässigt blev pensionsgrundande. Eftersom pensionen nu utgår från livsinkomsten finns för de flesta stora möjligheter att själv påverka vilken pension man får.

Effekten av några års förlängt yrkesliv

Ett sätt att påverka sin pension är att försöka förlänga sitt yrkesliv. Män mellan 65 och 69 år som arbetar tjänade 256 859 kronor mer 2014 än deras jämnåriga som gått i pension.

Det bör tilläggas att gruppen som idag arbetar mellan 65 och 69 år är liten och betydligt mer välbetald än genomsnittet på arbetsmarknaden. Även i den något yngre gruppen gör dock några ytterligare års förvärvsarbete stor skillnad: de som arbetar mellan 61 och 64 år istället för att gå i pension tjänade i genomsnitt 137 328 kronor mer per år.

Utöver den högre inkomsten för varje år av arbete höjs också nivån på pensionen för kommande år när uttaget inleds senare.

Kraftig inkomstskillnad mellan att arbeta eller att pensioneras

	Endast förvärvsinkomst	Endast pension	Andel pension	Skillnad, kr/år
Samtliga 55-60	381 798	200 834	53%	-180 964
Samtliga 61-64	368 261	230 933	63%	-137 328
Samtliga 65-69	475 437	218 641	46%	-256 796
Kvinnor 55-60	338 178	179 938	53%	-158 240
Kvinnor 61-64	327 947	201 061	61%	-126 886
Kvinnor 65-69	427 247	188 296	44%	-238 951
Män 55-60	424 035	224 903	53%	-199 132
Män 61-64	407 599	262 413	64%	-145 186
Män 65-69	513 537	256 678	50%	-256 859

Skillnader i inkomst 2014 mellan olika åldersgrupper som arbetar eller gått i pension. Källa: SCB, april 2016.

Befolkningstornet

SCB konstaterade 2014 att andelen 65 år och äldre har mer än fördubblats, medan andelen barn som är tio år eller yngre nästan halverats sedan år 1900. Denna förändring gör att Sveriges befolkningspyramid idag snarare är formad som ett torn.

SCB räknar med att gruppen äldre än 65 år kommer fortsätta att öka från 23 procent idag till 25,9 procent 2020, som andel av dem som är 0-64 år. Om 40 år kommer denna andel vara över 30 procent.

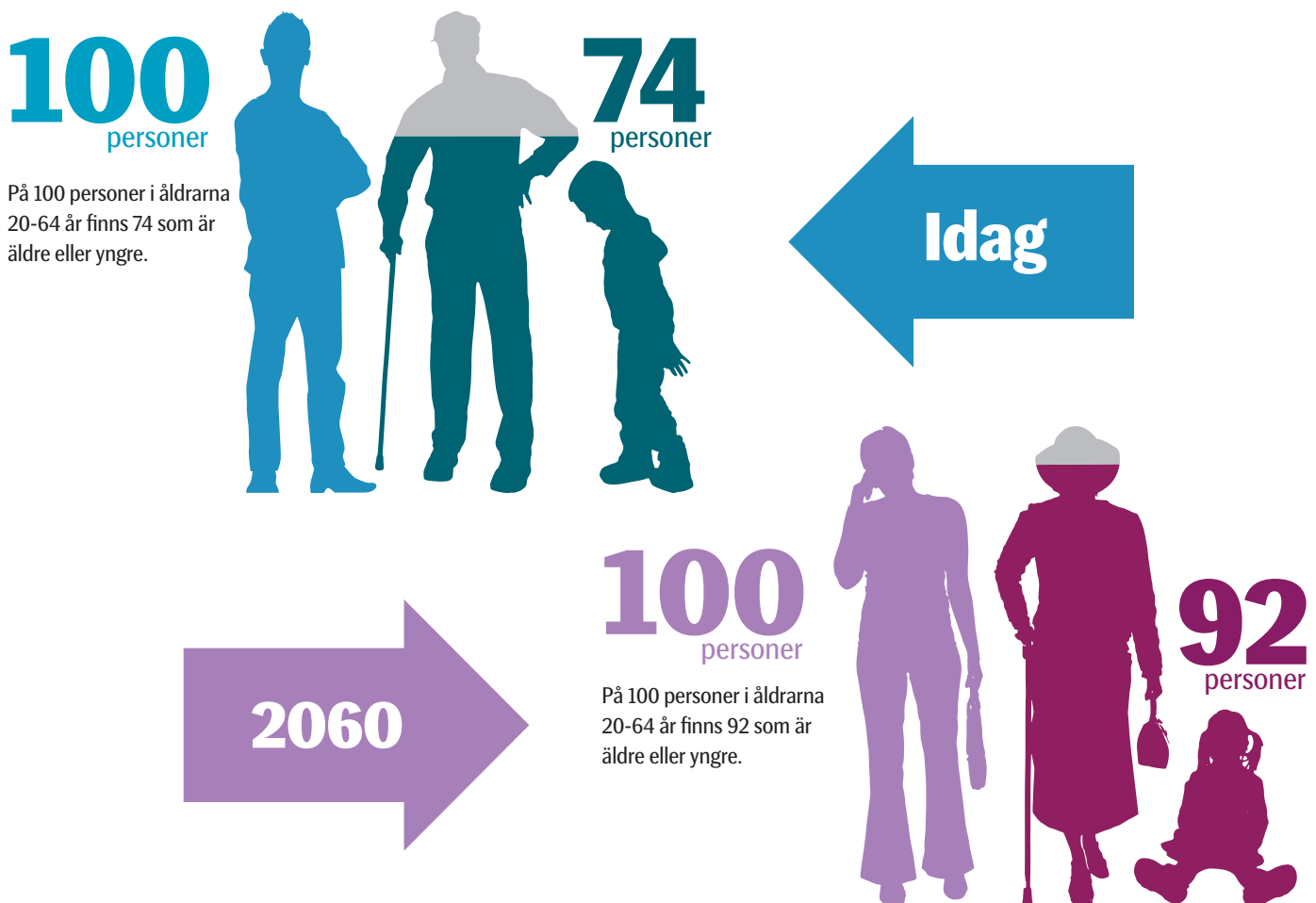
Inom Sveriges kommuner och landsting ägnar man också de demografiska förändringarna särskild uppmärksamhet. Organisationen har pekat på detta som en av kommunernas stora utmaningar framledes. SKL beräknar att andelen över 80 år kommer att öka från 500 000 2013 till 680 000 år 2025.

Försörjningskvoten ökar

Om den faktiska pensionsåldern ligger kvar på samma nivå samtidigt som andelen äldre blir större ökar den så kallade försörjningskvoten. Försörjningskvoten visar hur många som en yrkesaktiv ska försörja genom sitt arbete. Enligt SCB är Sveriges försörjningskvot idag 74. Det innebär att det på 100 personer i åldrarna 20-64 år finns 74 som är äldre eller yngre, det vill säga i åldrar då man inte brukar förvärvs-arbeta. Nu stiger denna kvot och beräknas nå 92 till 2060. Den höjda försörjningskvoten härrör från att andelen äldre ökar. Effekten av höjd försörjningskvot är att de som arbetar behöver försörja allt fler. Till detta kommer regionala skillnader i försörjningskvoten där landsdelar med ökande andel äldre också präglas av svag tillväxt.

Den demografiska utmaningen var ett av skälen till att ett nytt pensionssystem beslutades under 1990-talet. Det förmånsbaserade systemet var för kostsamt och ersattes av det nuvarande som i högre grad är avgiftsbestämt.

Den pensionsarbetsgrupp som är satt att vårda den partiövergripande pensionsöverenskommelsen konstaterar att det krävs ett längre arbetsliv och fler arbetade timmar för att klara pensioner och välfärd i framtiden. Man föreslår också att ändra åldersgränser, bland annat rätten att kvarstå i anställning till 69 år ålder. Inbetalning av tjänstepension blir en bärande del i en sådan ekvation där arbetstagare kommer att få ta ett större eget ansvar för sin pension.

Pensionsåldersutredningen föreslår åtgärder

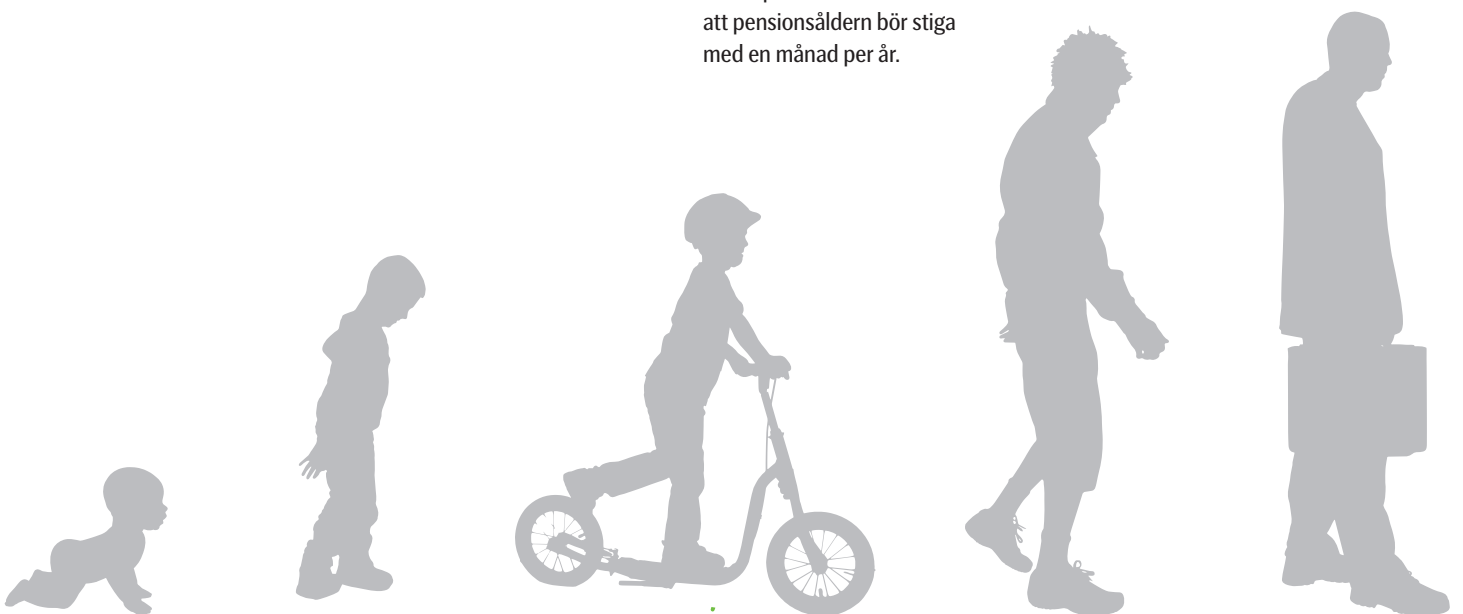
Även den utredning som var satt att se över pensionsåldern, Pensionsåldersutredningen, kom 2013 med en rad förslag för att förlänga arbetslivet. Utredningen föreslog åtgärder för att göra det möjligt att arbeta längre såsom bättre arbetsmiljö, ökad möjlighet att bevara och utveckla kompetensen hela arbetslivet samt åtgärder mot åldersdiskriminering. Utredningen konstaterade också att de ekonomiska drivkrafterna inom pensionssystemet för att stimulera människor att arbeta längre var ändamålsenligt utformade. Däremot ansåg man inte att drivkrafterna var tillräckliga eftersom arbetskraftsutbudet bland personer över 60 år inte ökade i tillräcklig omfattning.

Utredningen efterlyste effektiva åtgärder som redan på kort sikt skulle öka arbetskraftsutbudet. Man varnade för de finansiella problem som snabbt kunde uppstå om inte så skedde samt för den ökade risken för sjunkande pensionsnivåer.

Pensionsåldersutredningen föreslog att den nedre gränsen för uttag av allmän pension höjs till 62 år och att dagens 67 års-gräns för att ha laglig rätt att vara kvar i anställning höjs till 69 års ålder. Förslaget säger också att 55-årsgränsen för att börja ta ut tjänstepensioner och privata pensioner höjs till 62 år. Förslaget ligger på regeringens bord sedan 2013.

Ett förslag som kommit från det Finanspolitiska rådet är att pensionsåldern bör stiga med en månad per år. Detta skulle möjliggöra att framtida pensioner kan bibehållas på en godtagbar nivå samtidigt som de offentliga finanserna kunde säkras.

Finanspolitiska rådet föreslår
att pensionsåldern bör stiga
med en månad per år.

Hållbarhetskraven inom pensionsförvaltning

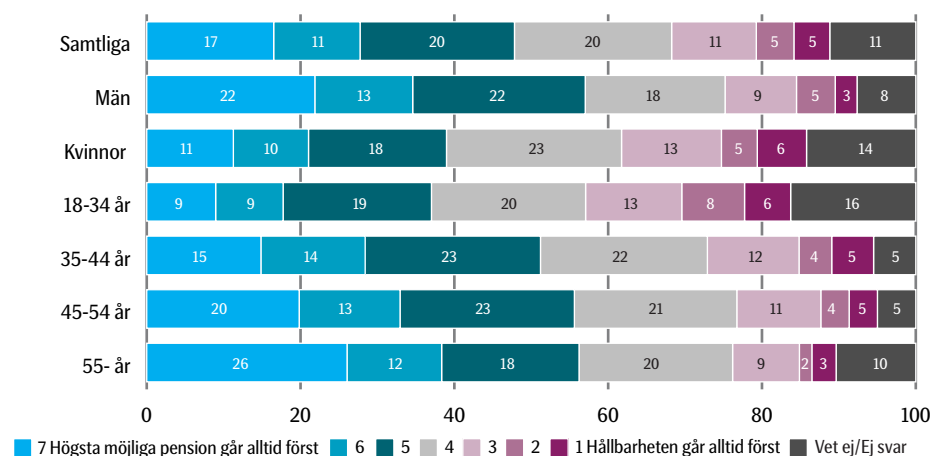
Hållbarhet i investeringarna är särskilt intressant att bedöma inom pensionssystemet, där investeringshorisonterna är långa. Tillgången på hållbarhetsredovisning samt det snabbt ökande globala intresset från pensionsinvestorer för dessa investeringsprodukter driver just nu på en snabb utveckling på området.

Opinionen är splittrad, men ett flertal prioriterar högsta möjliga pension framför hållbarhet. Nästan hälften, 48 procent, anger något av de tre alternativ som sätter avkastning främst. Endast var femte, 21 procent, lägger tonvikten vid hållbarhet och anger något av de tre alternativ som sätter de aspekterna främst.

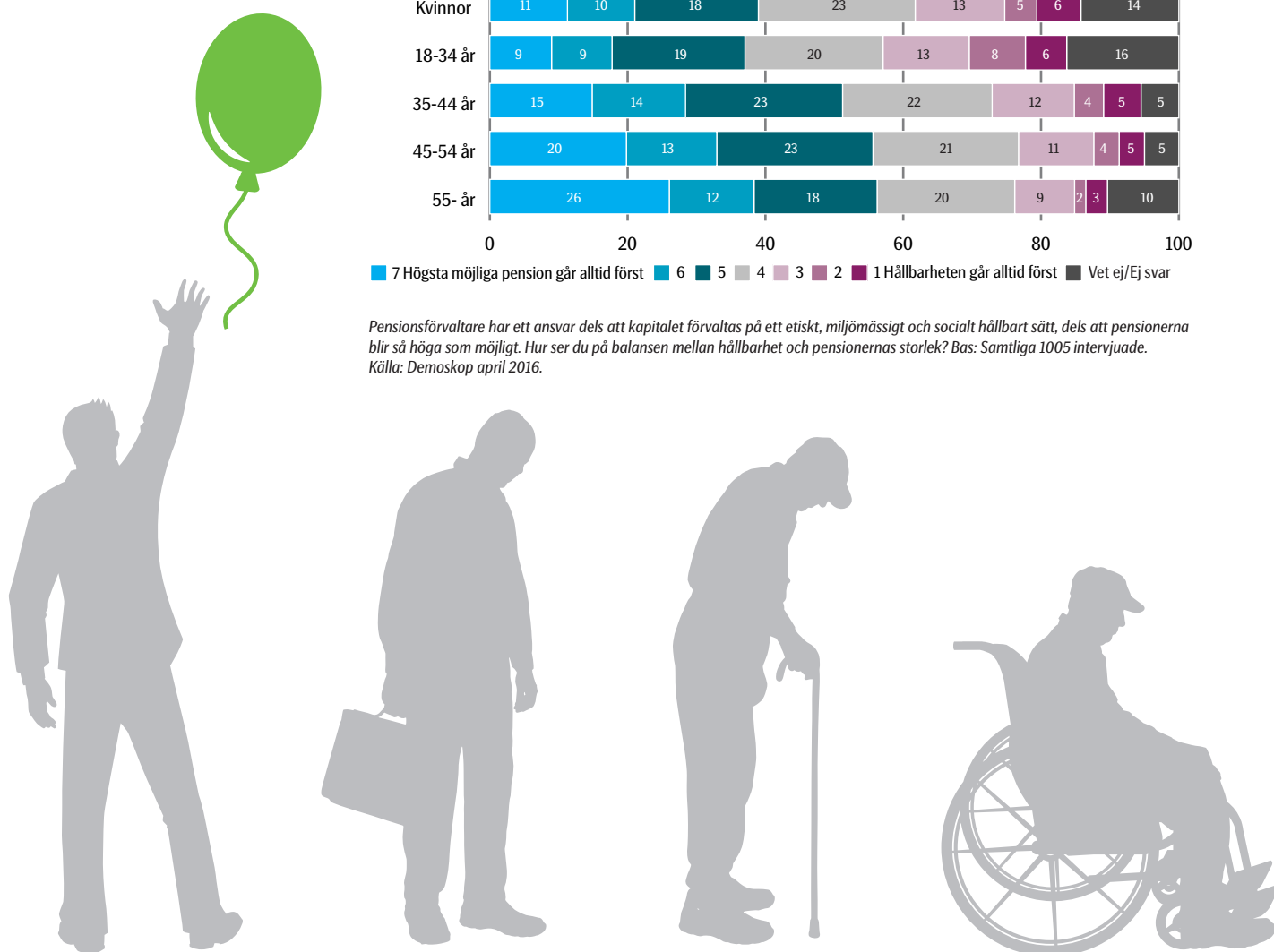
Skillnaden mellan könen är betydande, 57 procent av männen håller hög pension främst, men endast 39 procent av kvinnorna. Men inte heller bland kvinnor är det fler som lutar åt hållbarhet än åt hög pension.

Splittrad opinion om hållbarhet

Pension

Pensionsförvaltare har ett ansvar dels att kapitalet förvaltas på ett etiskt, miljömässigt och socialt hållbart sätt, dels att pensionerna blir så höga som möjligt. Hur ser du på balansen mellan hållbarhet och pensionernas storlek? Bas: Samtliga 1005 intervjuade. Källa: Demoskop april 2016.

Allt fler pensionsaktörer anammar idag ett integrerat arbetssätt, där hållbarhetsaspekter blir en del av arbetet med samtliga innehav och inte isoleras till en "hållbar" produktkategori. Hållbarhet blir med denna utgångspunkt ett sätt att säkra god bolagsstyrning och reducera riskerna i samtliga innehav. Brist på mångfald, rutiner för att hantera korruption eller minimera koldioxidutsläpp gör en investering mer riskfylld. Att hantera dessa aspekter blir en del av ordinarie ägarstyrning och valberedningsarbete.

Parallellt med det ökade intresset för hållbarhet ökar tillgången på hållbarhetsinformation om företag och investeringar och kostnaden för sådan information och analys sjunker. EU-direktivet om icke-finansiell och mångfaldsinformation ställer framöver högre krav på hållbarhetsarbete och redovisning i fler företag och driver på utvecklingen. Det gör även ett beslut från amerikanska arbetsmarknadsdepartementet under 2015 om att amerikanska pensionsfonder får använda hållbarhetskriterier för att göra investeringsbeslut.

I FN-initiativet PRI, Principles of Responsible Investment, binder sig deltagande bolag att integrera hållbarhetsaspekter i sina finansiella beslut. Idag omfattar PRI:s deltagande bolag 59 biljoner dollar i tillgångar, eller runt hälften av världens alla institutionella investeringar. Tillväxten i PRI-investeringar var 37 procent under 2015.

Forskningen visar på värdet av att mer information finns tillgänglig på marknaden om underliggande investeringar i tjänstepensionskapitalet. Det förbättrar transparensen, ägardialogen och styrningen. Det påverkar företagen och innehaven.

Att definiera och reglera hållbarhet är svårt i ett skede där information, metoder och praxis utvecklas snabbt och ofta utanför landets gränser. Långsiktiga och starka ägare kommer dock ha incitament att fortsätta utveckla metoder och bedömningar på detta område de närmaste åren.

Metod

Demoskop

- Undersökning i telefonrekryterad internetpanel, 1.005 intervjuer baserade på ett slumpmässigt urval
- Målgrupp: Allmänheten, 18+, som ännu inte gått i pension
- Resultat vägt på parti, kön och ålder
- Intervjuperiod: 22-30 mars 2016

SCB

- Populationen hämtas från SCB:s Inkomst- och taxeringstegister (IoT). Pensioner redovisas för inkomstår 2014. Uppgifter om tidigare arbetsinkomst och näringsgren hämtas från tidigare årgångar av IoT.
- Populationen avgränsas till den så kallade helårsbefolkningen, det vill säga personer som var folkbokförda i Sverige både den 1 januari och 31 december 2014 och tillhörde ett hushåll med disponibel inkomst skild från 0 kronor.
- För att inkluderas i tabellerna ska en person ha varit folkbokförd i Sverige både den 1 januari och 31 december 2014, samt tillhöra ett hushåll vars disponibla inkomst är skild från 0 kronor.
- Indelningen av länder i regioner gjord i enlighet med SCB:s standard.
- Allmän information om inkomststatistiken och Inkomstregistret, dess framställning och uppgiftskällor finns på SCB:s webbplats.

